

Bir Büyük Strateji Olarak Bir Kuşak Bir Yol Girişimi ve Xi Jinping'in "Çin Rüyası"

The Belt and Road Initiative as a Grand Strategy and Xi Jinping's "Chinese Dream"

Erhan Acar¹ , Duygu Özlük²

¹ Master Student, Department of International Relations, Selçuk University, Konya, Türkiye, erhnacar42@gmail.com (Corresponding Author)

² Department of International Relations, Selçuk University, Konya, Türkiye

Özet

Çin, 21. yüzyılın başından itibaren küresel ölçekte daha etkin bir aktör olabilmek amacıyla stratejik projeler yürütmektedir. Bunlardan en önemlisi, 2013 yılında Xi Jinping tarafından başlatılan "Bir Kuşak Bir Yol" (BKBY) Girişimi'dir. Bu proje, tarihi İpek Yolu'nu yeniden canlandırmayı hedefleyerek, Asya, Avrupa ve Afrika arasındaki kara ve deniz yollarını birbirine bağlayacak altyapı, ticaret ve yatırım ağlarını geliştirmeyi amaçlamaktadır. BKBY, küresel ekonomik kalkınmayı teşvik etmenin yanı sıra, Çin'in enerji güvenliğini sağlama ve ekonomik entegrasyonu artırma hedeflerine de hizmet etmektedir. Orta Asya'daki jeopolitik dengeleri etkileyen bu girişim, Çin'in küresel ticaret rotalarını şekillendirmede etkin rol oynamaktadır. Xi Jinping'in liderliğinde, Çin, daha önceki yönetimlerin dış politika stratejilerinden farklı olarak daha proaktif bir yaklaşım benimsemiş ve BKBY ile küresel güç olma yolundaki etkisini artırmayı amaçlamıştır. Aynı zamanda, Çin'in iç kalkınma projeleri ve enerji güvenliği stratejileri, tarihi İpek Yolu'nu yeniden canlandırma gereksinimlerini pekiştirmiştir. Bu süreç, Çin'in küresel siyaset ve ekonomi üzerindeki etkisini artırma çabalarının bir parçası olarak değerlendirilmektedir. "Çin Rüyası" ise ulusal dirilişi ve uluslararası liderliği güçlendirmeyi hedefleyen bir strateji olarak öne çıkmaktadır. Bu stratejinin önemli bir parçası olarak, Çin'in BKBY aracılığıyla küresel liderlik pozisyonunu güçlendirmek için daha etkin bir rol üstlendiği görülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Çin Dış Politikası, Bir Kuşak Bir Yol Projesi, Xi Jinping, Çin Rüyası

Abstract

Since the early 21st century, China has been pursuing strategic initiatives aimed at enhancing its role as a more influential actor on the global stage. One of the most significant of these initiatives is the Belt and Road Initiative (BRI), launched by Xi Jinping in 2013. This project aims to revive the historic Silk Road by developing infrastructure, trade, and investment networks that connect land and sea routes across Asia, Europe, and Africa. In addition to promoting global economic development, the BRI also serves China's goals of ensuring energy security and increasing economic integration. This initiative, which influences the geopolitical balance in Central Asia, plays a key role in shaping global trade routes. Under Xi Jinping's leadership, China has adopted a more proactive foreign policy approach, setting itself apart from previous administrations. The BRI is central to China's strategy of strengthening its influence in the pursuit of global power. Furthermore, China's domestic development projects and energy security strategies have reinforced the need to revive the historic Silk Road. This process is regarded as part of China's broader efforts to enhance its influence in global politics and economics. The "Chinese Dream" is a strategy aimed at strengthening national revival and international leadership. As a key element of this strategy, China is playing a more active role in reinforcing its global leadership position through the BRI.

Keywords: Corporate Governance, Accounting Quality, Non-Financial Sector, BIST XKURY, Panel Data Analysis

Acknowledgments

Bu çalışma Erhan Acar tarafından hazırlanan "Orta Asya'da Büyük Güç Rekabetinde Çin'in Yükselişi: Bir Kuşak Bir Yol Projesi" başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir (Selçuk Üniversitesi, SBE, 2024).

For Citation: Acar, E., Özlük, D. (2024). Bir Büyük Strateji Olarak Bir Kuşak Bir Yol Girişimi ve Xi Jinping'in "Çin Rüyası". *Journal of Academic Value Studies*, 10 (4), 94-202. <http://dx.doi.org/10.29228/javs.79255>

Received: 12.11.2024 Accepted: 15.12.2024

This article was checked by intihal.net

1. Giriş

İçinde bulunduğumuz yüzyılın başından itibaren Çin, küresel ölçekte daha etkin bir aktör olabilmek amacıyla stratejik projeler yürütmektedir. Bu projelerin en önemlilerinden biri olan "Bir Kuşak Bir Yol" (BKBY) Girişimi, Xi Jinping tarafından 2013 yılında başlatılan ve tarihi İpek Yolu'nu yeniden canlandırmayı hedefleyen bir kalkınma projesidir. M.Ö. 2. yüzyıldan başlayarak etkinliğini yitirdiği 16. yüzyılın sonuna kadar Avrupa ve Asya arasındaki uluslararası etkileşimi artıran bir köprü işlevi gören tarihi İpek Yolu'na atfen hayata geçirilen bu proje bugün Asya, Avrupa ve Afrika'yı kapsayan kara ve deniz yollarını birbirine bağlayacak altyapı, ticaret ve yatırım ağlarını genişletmeyi amaçlamaktadır. Aynı zamanda BKBY, küresel ekonomik kalkınmayı teşvik etmekte; ticaret rotalarını canlandırmakta ve çeşitli ülkeler arasında ekonomik bağları güçlendirmektedir.

Tarihi İpek Yolu'nun modern bir yorumu olarak değerlendirilen bu girişim, Çin'in küresel ekonomik etkinliğini artırmanın yanı sıra, enerji güvenliği ve ekonomik kalkınma için önemli bir araç olarak öne çıkmaktadır. Çin'in geliştirmiş olduğu "büyük çaplı bir dış politika stratejisi" (grand strategy) olarak kabul edilen BKBY Çin'in geleneksel dış politika çizgisinden bir kopuşu temsil etmektedir (Clarke, 2020). Hem küresel ölçekte hem de Orta Asya gibi bölgesel düzeyde büyük güç rekabetinde BKBY girişiminin önemi giderek artmakta olup, Çin'in bu bölgedeki altyapı yatırımları, ticaret ağları kurma ve ekonomik entegrasyonu destekleme stratejileri, bölgenin jeopolitik ve ekonomik dengelerini etkilemektedir. Çin'in daha aktif bir küresel aktör konumuna geçişi BKBY gibi dış politika girişimlerinde daha net bir şekilde görülmektedir. Bu bağlamda, bir proje olarak önerilmesinden on yıl sonra BKBY, dijital altyapı ve sağlık politikalarını da kapsayacak şekilde genişlemiş ve kapsamlı bir strateji haline gelmiştir. (Gottwald & Bersick, 2024: 385) Özellikle Amerika Birleşik Devletleri ve Rusya'nın etkinlik alanlarını sınırlayan bu dönüşüm, Çin'in Orta Asya'da bölgesel liderlik iddialarını güçlendirmekte ve küresel ticaret rotalarının şekillendirilmesinde etkin rol oynamaktadır. Çin'in Orta Asya'daki enerji kaynaklarına erişim stratejileri, bölgesel güvenliği sağlamakla birlikte ekonomik büyümeyi de teşvik etmektedir (Şener & Sugözü, 2022: 4).

BKBY Çin'in yalnızca ekonomik alanda değil, siyasi ve stratejik düzeyde de küresel bir güç olma yolundaki hedeflerini yansıtmaktadır. BKBY'nin vizyonu, Çin'in uluslararası sistemdeki rolünü yeniden tanımlamak ve küresel liderlik pozisyonunu güçlendirmek adına önemli bir platform sunmak olarak özetlenebilir. Xi Jinping'in liderliğiyle birlikte Çin'in küresel siyasette ve ekonomide belirgin bir şekilde daha aktif hale gelmesi göz önüne alınırsa Çin'in artan katılımı hem bölgesel istikrarı hem de küresel güç dengelerini etkileyecek stratejik bir değişimi işaret etmektedir. Bu bağlamda, bu çalışma, Xi Jinping liderliğindeki Çin'in küresel yükselişinde BKBY'nin oynadığı rolü incelemeyi ve bu stratejik girişimin, Çin'in küresel güç olma yolundaki etkilerini analiz etmeyi amaçlamaktadır.

2. Çin'in Yükselişinde İpek Yolunu Canlandırma

Çin'in tarihi İpek Yolu'nu yeniden canlandırma arzusu, bölgesel çevrelenmişlik ve kuşatılmışlık hissini ortadan kaldırma ve kendisine yeni hareket alanları yaratma amacına dayanmaktadır. 21. yüzyıldan itibaren Çin'in yükselişi ve bu yükselişin ABD hegemonyasını tehdit etmesiyle birlikte, ABD 2012 yılında Hint-Pasifik stratejisi ve "Asya'ya Dönüş" politikası çerçevesinde Çin'i çevreleme ve bölgedeki nüfuzunu sınırlama çabalarını yoğunlaştırmıştır (Jung & Chen, 2019, s.18). Trans-Pasifik Ortaklığı (TPP) kapsamında Çin'in dışlanması ve bölgede askeri varlığın yoğunlaşması, Çin'i karşı hamlelerde bulunmaya sevk etmiştir. Bu duruma karşılık, Çin, ABD ile doğrudan bir çatışmaya girmemeye özen göstererek silahlanma yarışına girmiştir. Çin'in artan askeri ve ekonomik gücünü bir tehdit unsuru olarak gören Japonya, Vietnam, Güney Kore ve Filipinler gibi bölge ülkeleri, ABD önderliğinde oluşturulan "Pasifik Bloğu" çatısı altında Güney Çin Denizi, Pasifik ve Doğu Asya'da Çin'i durdurma ve çevreleme çabalarına girişmişlerdir. Çin, bu kuşatılmışlık hissini aşmanın bir yolu olarak batısındaki Orta Asya ülkelerini hedef almış ve tarihi İpek Yolu'nu yeniden canlandırmayı amaç edinmiştir (Karluk, 2017, s.104).

Çin'in büyüyen ekonomisine yeni pazarlar sağlama ve gelişen sanayisinin ihtiyaç duyduğu hammaddeleri temin etme isteği, İpek Yolu'nun yeniden canlandırılmasına yönelik bir diğer gereksinim olarak ortaya çıkmaktadır. 2001 yılında Dünya Ticaret Örgütü'ne (WTO) üye olmasıyla dünya ekonomisine büyük ölçüde uyum sağlamış olan Çin, üretim kapasitesini artırarak çift haneli büyüme oranları yakalamış; ancak 2008 finansal krizinden sonra büyüme tek haneli seviyelere gerilemiş ve 2011 itibarıyla duraklama yaşanmıştır (Akkaya, 2023, s.18). Bu sürecin ardından Çin, ihracat odaklı büyüme modelinden vazgeçerek iç tüketimi artırmayı amaçlayan bir modele yönelmiş; ülke içindeki bölgesel gelişmişlik farklarını en aza indirmek için politikalar geliştirmiştir (Karluk, 2017, s.98). Doğudaki Şanghay, Pekin ve Kanton gibi şehirlerin gelişmişlik düzeyi, ülkenin batısındaki şehirlere kıyasla oldukça yüksek seviyelerdedir (Ergünsü, 2022, s.104). Çin, 2000 yılından itibaren "Batıyı Kalkındırma" projesini devlet politikası haline getirerek, batı bölgelerinin kalkınması için büyük altyapı yatırımları yapmış ve bölgeler arası gelişmişlik farkını en aza indirmeye çalışmıştır (Alparslan, 2013,

s.2). Çin, bu iç gelişmişlik farkını azaltma çabalarının bir parçası olarak tarihi İpek Yolu'nu yeniden canlandırma yoluna gitmiştir.

Küresel üretim merkezi olarak nitelendirilen Çin, ihtiyaç duyduğu enerjiyi sağlamak amacıyla Basra ve Umman Körfezleri başta olmak üzere Orta Doğu, Afrika ve Orta Asya'da enerji kaynaklarına erişim arayışındadır. Orta Doğu'dan sağladığı enerji kaynaklarının Malakka Boğazı ve Güney Çin Denizi üzerinden taşınması, bu güzergâhın güvenliğiyle ilgili riskleri artırmakta; bu nedenle Çin, güvenli enerji taşımak adına alternatif güzergâhlar aramaktadır (Ergünsü, 2022, s.103). Bu doğrultuda Çin'in tarihi İpek Yolu'nu canlandırma kapsamında geliştirdiği Bir Kuşak Bir Yol girişiminin bileşenlerinden biri olan Çin-Pakistan Ekonomik Koridoru, Gwadar Limanı'nın satın alınmasını ve bu limanı Kaşgar'a bağlayacak boru hatları aracılığıyla Orta Doğu'dan gelen enerji kaynaklarının Malakka ve Güney Çin Denizi'ne uğramadan doğrudan Çin'e ulaşmasını hedeflemektedir (Karluk, 2017, s.105).

Tarihi İpek Yolu'nun yeniden canlandırılması girişiminin bir diğer önemli gerekçesi, Çin'in üretim fazlası sorununu çözme arzudur. Çin'de otomobil, demir-çelik, düz cam ve gemi inşası gibi büyük sanayi sektörlerinde meydana gelen üretim fazlası, iç piyasada tüketilememekte ve dış pazarlara ihraç edilememektedir. Bu bağlamda Çin, altyapı yatırımları aracılığıyla, üretim fazlası ürünlerini ihraç etmeyi, İpek Yolu üzerindeki ülkelerin ekonomik kalkınmalarını desteklemeyi ve ürettiği ürünlerin güvenli bir şekilde dünya pazarlarına ulaşmasını sağlamayı amaçlamaktadır (Ergünsü, 2022, s.103).

Tarihi İpek Yolu güzergahında yer alan ülkeler, genellikle güçlü bir devlet geleneğine sahip olmayan, kırılabilir yapılar ve çoğunlukla sömürge güçleri tarafından belirlenen kimlikler ve sınırlarla şekillenmiştir. Çin, bu devletlerde kültürel ve özellikle eğitim alanında etkisini artırarak, kendisiyle iş birliği yapabilecek ve etkisi altına alabileceği bir bürokrat sınıfı oluşturmayı hedeflemektedir. Özellikle Kazakistan ve Tacikistan gibi Orta Asya ülkelerinde kurulan Konfüçyüs Enstitüleri aracılığıyla Çin, kendi dilini ve kültürünü yaygınlaştırmakta; böylece bu ülkelerle ilişkilerini kolaylaştırmayı amaçlamaktadır (Karluk, 2017, s.106).

Çin, tarihsel bir perspektife dayanarak, hem kendi sınırları içindeki hem de farklı coğrafyalarda bulunan toplumları potansiyel tehdit unsurları olarak değerlendirmektedir. Han Hanedanlığı döneminde uygulanan politikalar doğrultusunda, Çin, Çinli olmayan toplumları asimile ederek bünyesine katmayı ve çevre bölgelerde bağımlılık ilişkileri kurarak merkezîyetçiliği ön plana çıkaran stratejiler izlemektedir. Günümüzde Çin, İpek Yolu'nun yeniden canlandırılması yoluyla batıya doğru genişlemeyi hedeflerken, Doğu Türkistan ve Tibet bölgelerinde de tam hâkimiyet sağlamayı amaçlamaktadır (Karluk, 2018, s.37).

Xi Jinping liderliğinde Çin, küresel bir güç olma hedefi doğrultusunda, önceki yönetimlerden farklı stratejiler geliştirme ve uygulama gerekliliği hissetmektedir. Xi Jinping, uluslararası sistemde daha etkili ve öncü bir konuma ulaşabilmek amacıyla risk alarak proaktif bir dış politika benimsemiştir. Bu çerçevede Çin'in küresel ekonomik ve siyasi etkisini artırmayı amaçlayan en önemli girişimlerden biri olan BKBY ile Çin aynı zamanda kazan-kazan formülüne dayalı bir iş birliği modeliyle projede yer alacak partnerlerinin de faydalanabileceği bir model geliştirmeye çalışmaktadır. Kalkınma sorunlarıyla yüzleşen bölgeler için yeni finansman kaynakları yaratmaktan teknoloji transferine kadar pek çok boyutta alternatif bir karşılıklı fayda modeli geliştirdiğini ileri sürmektedir (Wang, 2019). Ancak tüm bu iddialar çalışmanın ilerleyen bölümlerinde de ele alındığı üzere bazı açılardan önemli eleştirilerle karşılanmaktadır.

3. Xi Jinping Liderliğinde Çin Rüyası

Xi Jinping'in yönetimi devralmasından önceki gelişmelere bakıldığında, 2010'ların başlarında uluslararası sistemde daha iddialı bir Çin'in yükselişe geçtiği görülmektedir. Tüter'in değerlendirmesine göre, bu dönemde Çin, ulusal kimliğini yeniden inşa etme sürecinde önemli ilerlemeler kaydederek, artan özgüveniyle uluslararası alanda yeni bir ivme kazanmıştır (Tüter, 2018, s. 370). 2008 finansal krizinin ardından uluslararası sistemdeki siyasi ve ekonomik dönüşümler, Çin'in küresel sistemdeki etkisini artırması için bir fırsat yaratmıştır. Kriz sonrasında Çin, uluslararası ekonomik ve siyasi kurumlara yönelik eleştirilerini daha belirgin bir şekilde dile getirmeye başlamış, özellikle doların rezerv para birimi olarak egemenliğine karşı eleştiriler geliştirmiştir. Çin Merkez Bankası Başkanı Zhou Xiaochuan, 2009 yılında doların etkisini azaltmak için uluslararası bir rezerv para birimi çağrısında bulunmuş; krizden çıkış için tek bir para birimine bağımlılığın azaltılmasını savunmuştur (Yıldız, 2019, s. 12).

Xi Jinping'in 2008'de Devlet Başkan Yardımcısı olarak göreve gelmesiyle birlikte Çin, 2008 krizinin etkilerini en aza indirmeye yönelik çabalara odaklanmıştır. Aynı dönemde, ABD'nin çevreleme stratejilerinin daha açık hale geldiği bir

atmosfer oluşmuştur. Bu bağlamda Çin, ekonomik kalkınma stratejilerini yeniden değerlendirerek, krizin yarattığı belirsizliklere karşı dirençli bir ekonomik yapı oluşturmayı hedefleyen politikalar geliştirmiştir (Rolland, 2017, s. 131).

Xi Jinping, "prensler" olarak bilinen, Çin Komünist Partisi'nin (ÇKP) kurucu liderlerinin çocuklarından oluşan bir grup içinde parti içinde yükselmiştir. ÇKP'de liderlik dönemleri "kuşaklar" halinde ayrılmakta olup; Mao Zedong'un öncülük ettiği kurucu liderler birinci kuşağı, Deng Xiaoping'in başlattığı reform süreci ikinci kuşağı, Jiang Zemin üçüncü kuşağı, Hu Jintao ise dördüncü kuşağı temsil etmektedir. Xi Jinping'in parti liderliğine gelmesiyle birlikte Çin'de "beşinci kuşak" liderlik dönemi başlamıştır. Deng Xiaoping, Jiang Zemin ve Hu Jintao'nun liderlikleri genellikle Deng'in desteğiyle şekillenirken, Xi Jinping ise parti üyelerinin doğrudan seçimiyle bu göreve yükselmiştir. Yıldız (2019, s. 13) tarafından belirtildiği üzere, Jiang ve Hu dönemlerinde liderlik daha dengeli ve eşit konumdayken, Xi Jinping, liderliği merkezileştirerek kendisini tek otorite konumuna taşımış ve siyasal yapı içerisinde, özellikle dış politika başta olmak üzere birçok alanda liderliğin gücünü artırmıştır.

Pekin Üniversitesi öğretim üyesi Jia Qingguo, Xi Jinping dönemini "Üçüncü Devrim" olarak tanımlamaktadır. Mao Zedong liderliğinde kurulan Çin Halk Cumhuriyeti birinci devrim, Deng Xiaoping'in Çin'i dünyaya açma ve reform süreci ikinci devrim, Xi Jinping'in "Çin Rüyası" kavramı ise üçüncü devrim olarak değerlendirilmektedir (Economy, 2018, s. 10). Xi Jinping, bu kavramı ilk kez 29 Kasım 2012 tarihinde, ÇKP Genel Sekreteri olarak seçilmesinin ardından gerçekleştirdiği Çin Ulusal Müzesi ziyaretinde dile getirmiştir. Konuşmasında, "Çin Rüyası"nı Çin halkının "büyük dirilişi" olarak tanımlayarak, bu kavramı halkın temel hedeflerinden biri olarak göstermiş ve nesiller boyunca sürececek önemli bir ideal olarak vurgulamıştır. Xi, bu dirilişin ancak ulusal birlik ve ortak çabalarla gerçekleşebileceğine dikkat çekmiştir (Ercilasun, 2013).

Xi Jinping, "Çin Rüyası" kavramını ikinci kez 17 Mart 2013 tarihinde Ulusal Halk Kongresi'nin kapanış konuşmasında ele almış ve "sağlıklı bir toplum oluşturmak, demokratik, medeni, güçlü ve müreffeh bir modern sosyalist devlet kurmak ve Çin halkının dirilişini gerçekleştirmek" amacıyla bu hedefe ulaşmanın önemini vurgulamıştır (Ercilasun, 2013). Xi Jinping liderliğinde, Çin, Deng Xiaoping döneminin düşük profilli dış politika anlayışından uzaklaşarak daha aktif ve pragmatik bir yaklaşım benimsemiştir. Bu dönemde, Çin denizaşırındaki ilk askeri üssünü kurmuş, stratejik limanlara yatırımlar yapmış ve iklim değişikliği gibi küresel sorunlarda öncü rol üstlenmiştir (Doğan & Nebican, 2024: 323). Bunun yanı sıra, yeni ticaret yolları ve uluslararası kuruluşlar önererek küresel etkisini genişletmiştir. Xi Jinping, Çin'in uluslararası sistemdeki konumunu güçlendirme hedefini "Çin karakterli büyük devlet diplomasisi" anlayışı ile desteklemekte ve ülkenin daha etkin bir küresel aktör olarak yükselmesi için çalışmaktadır (Keyvan, 2022, s. 149-150).

Xi Jinping, 2008'de Çin Devlet Başkan Yardımcısı, 2012'de ÇKP Genel Sekreteri, 2013'te ise Çin Devlet Başkanı olarak göreve gelmiş ve ÇKP'nin 19. Ulusal Kongresi'nde görüşlerinin parti tüzüğüne eklenmesi ile Mao'dan sonra bu onura sahip olan ilk lider olmuştur. Xi'nin yolsuzlukla mücadeleye ve Çin'in uluslararası alanda daha etkin bir rol üstlenmesine yönelik girişimleri dikkat çekmiştir. Kamuoyunda "Baba Xi" olarak anılmaya başlayan Xi, 2018'de yapılan anayasa değişikliği ile devlet başkanlığı görev süresi sınırlandırmasını kaldırılmış ve bu adım, kendisinin Çin siyasetinde Mao'dan sonra en güçlü lider olarak değerlendirilmesine yol açmıştır (Çalışkan & Aras, 2020, s. 204).

Xi Jinping'in liderliği, ulusal ve uluslararası kamuoyunda geniş ilgi görmüş; Washington Post, New York Times, The Times, Radio France International, The Wall Street Journal, The Economist ve Diplomat gibi çeşitli medya kuruluşlarında ele alınmıştır (Ablet, 2022, s. 62). Forbes dergisi, 2018 yılında Xi Jinping'i "Dünyanın En Güçlü İnsanları" anketinde birinci sıraya yerleştirirken, Time dergisi de 2022'de onu en etkili 100 kişi arasında göstermiştir (Forbes, 2018; TIME, 2022). Çin'deki ulusal medya ise "Mao döneminde halk ayağa kalktı, Deng döneminde zenginleşti ve Xi Jinping döneminde güçlendi" gibi ifadelerle yer vermektedir.

Çin'in çevre diplomasisi, dış politikasının temel unsurlarından biri olarak öne çıkmaktadır. Mao döneminde "Bir Tarafa Kayma", Deng döneminde "İyi Komşuluk", Jiang Zemin döneminde "Batı Kalkınma Stratejisi ve Çok Taraflılık", Hu Jintao döneminde ise "Barışçıl Yükseliş ve Uyumlu Kalkınma" gibi politikalar benimsenmiştir. Xi Jinping döneminde öne çıkan "Bir Kuşak Bir Yol" girişimi, dış politika ve ekonomik istikrarı destekleyen önemli bir proje olarak dikkat çekmektedir. Bu girişim, Çin'in küresel sistemde daha iddialı bir konuma gelme çabası olarak görülmektedir. Ayrıca, Xi Jinping döneminde Çin'in uluslararası sistemde daha etkin bir pozisyona gelmesi, girişime katılan ülkelerde ortaya konulan projelerin başarısına dair güveni artırmıştır.

4. Xi Jinping'in Bir Kuşak Bir Yol Girişimi

Bir Kuşak Bir Yol (BKBY) İnisiyatifi, Çin'in Orta Asya, Avrupa, Güneydoğu Asya, Orta Doğu, Afrika ve Amerika'daki devletleri kara ve deniz yollarıyla birbirine bağlamayı hedefleyen, Tarihi İpek Yolu'nun yeniden canlandırılması fikrine dayanan küresel ölçekli bir projedir. Bu inisiyatif, İpek Yolu güzergahında yer alan bölgelerde ekonomik ilişkilerin barışçıl ve aktif bir şekilde gelişmesini amaçlamakta; aynı zamanda ekonomik büyümeyi ve altyapı projelerini teşvik etmektedir.

BKBY, Çin'in uluslararası sistemdeki etkinliğini artırmayı ve ABD ile Avrupa dışındaki ülkelerin katılımıyla küresel çapta önemli bir iş birliği alanı yaratmayı öngören en büyük projelerden biri olarak değerlendirilmektedir. Çin'in doğusundan Avrupa'nın batı ucuna kadar uzanan bu ekonomik iş birliği alanı oluşturma çabası, Tarihi İpek Yolu'nun yeniden canlandırılması amacının temelini teşkil etmektedir. Bununla birlikte, projenin kapsamlı bir analizi, BKBY'nin ekonomik, siyasi, kültürel ve sosyal birçok hedefe hizmet ettiğini göstermektedir. Bu çok boyutlu yaklaşım, BKBY'nin Çin'in küresel etkisini artırma stratejisinin merkezinde konumlandığını ortaya koymaktadır.

Tarihi İpek Yolu'nu yeniden canlandırma fikri, ilk olarak Çin Devlet Başkanı Xi Jinping tarafından 7 Eylül 2013 tarihinde Kazakistan'da Nazarbayev Üniversitesi'nde gerçekleştirdiği "İnsanlar Arası İşbirliğinin Geliştirilmesi ve Daha İyi Bir Geleceğin Yaratılması" başlıklı konuşmada dile getirilmiştir. Xi Jinping, "Avrasya bölgesinde yakın ilişkiler içinde ekonomik iş birliği oluşturmamız. İş birliğini geliştirerek ve kalkınmayı büyütme için reformcu bir yaklaşımı benimseyerek, hep birlikte 'Tarihi İpek Yolu boyunca bir ekonomik kuşak' oluşturmamız. Bu, güzergâh üzerindeki ülkelerin halklarına fayda sağlayacak büyük bir girişim olacaktır. Bunu faaliyete geçirmek için bireysel olarak çalışmaya başlayabiliriz ve zamanla bu bireysel çalışmaları bütün bölgeyi kapsayacak şekilde birbirine bağlayabiliriz" ifadeleriyle bu projeyi açıklamış ve "İpek Yolu Ekonomik Kuşağı" projesini tanıtmıştır (Xi Jinping, 2013a). Bu konuşma, BKBY'nin temelini oluşturarak Çin'in Tarihi İpek Yolu'nu yeniden canlandırma hedefini vurgulamaktadır. Xi Jinping, bu projeye ülkeler arasında daha derin ekonomik ilişkiler kurulmasını, kültürel etkileşimlerin artmasını ve bölgesel iş birliğinin güçlenmesini hedeflediğini belirtmiştir. Bu bağlamda, Tarihi İpek Yolu'nun tarihsel önemi ve günümüzdeki yansımaları, Çin'in küresel stratejisinin önemli bir parçası olarak öne çıkmaktadır.

Aynı yıl içerisinde Brunei'de düzenlenen 16. ASEAN-Çin zirvesinde, Çin Başbakanı Li Keqiang tarafından "21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu" konsepti ilk kez açıklanmıştır (Yiğenoğlu, 2018, s. 11). Xi Jinping, Endonezya'daki ASEAN Zirvesi ziyareti sırasında Endonezya Parlamentosu'nda yaptığı konuşmada Çinli denizci Zheng He'den bahsederek, Çin ile ASEAN ülkeleri arasındaki etkileşimin artması gerektiğini vurgulamıştır. Güneydoğu Asya'nın, tarihsel olarak Antik Deniz İpek Yolu'nun önemli bir merkezi olduğunu belirten Xi Jinping, Çin-ASEAN Denizcilik İşbirliği Fonu'nun etkin kullanımıyla ASEAN ülkeleriyle denizcilik alanında iş birliğinin geliştirilmesi ve "21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu"nun canlandırılması için ortak çaba sarf edilmesi gerektiğini ifade ederek bu projeyi gündeme getirmiştir (Xi Jinping, 2013b). Bu açıklamalar, Çin'in komşu ve projeye dahil olan ülkelerle yakın iş birliği kurma ve ortak kalkınmanın sağlanması isteğini ortaya koymaktadır.

BKBY, Çin'in küresel stratejisi doğrultusunda çeşitli kıtalarda ekonomik kalkınma ve altyapı yatırımları aracılığıyla geniş bir iş birliği ağı oluşturmaya ve bölgesel ekonomik ilişkileri derinleştirmeyi amaçlayan kapsamlı bir projedir. Çin, "Kuşak" olarak tanımlanan İpek Yolu Ekonomik Kuşağı projesi ile Çin'in az gelişmiş bölgelerini Orta Asya üzerinden Avrupa'ya bağlamayı, "Yol" olarak tanımlanan 21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu projesi ile Çin'in güney bölgesini hızla gelişmekte olan Güney Asya ile bağlayarak Avrupa'ya deniz yolu üzerinden ulaşmayı hedeflemektedir. Çin'in tüm kurumları, bu iki proje için strateji geliştirmektedir (CIA 2017, s.2-3). İpek Yolu Ekonomik Kuşağı ve 21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu, akademik çalışmalarda ve resmi belgelerde "Bir Kuşak-Bir Yol" (One Belt – One Road) olarak anılmaktadır.

BKBY girişimine yönelik detaylı belgeler 2015 yılında yayımlanmaya başlamıştır. Girişime ilişkin ilk resmi belge, 28 Mart 2015 tarihinde Çin Ulusal Kalkınma ve Reform Komisyonu (NRDC) tarafından yayımlanan "İpek Yolu Ekonomik Kuşağı ve 21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu'nun Birlikte Geliştirilmesine İlişkin Vizyon ve Eylemler" (Vision and Actions on Jointly Building Silk Road Economic Belt and 21st-Century Maritime Silk Road) başlıklı dokümandır. Bu belgede BKBY'nin amaçları, ilkeleri, kapsamı, ortaklık mekanizmaları ve Çin'in bölgesel açılımlarına dair ayrıntılar yer almakta olup; politika koordinasyonu, engelsiz ticaret, halklar arası etkileşimlerin teşviki, altyapı bağlantıları ve finansal entegrasyon gibi beş ana hedef belirlenmiştir. BKBY girişimine katılım için herhangi bir siyasi ya da ekonomik ön şart bulunmamakla birlikte, bu girişim, üye ülkeler arasında ekonomik büyüme ve ticareti teşvik eden, karşılıklı fayda sağlayan bir yapı sunmaktadır. (Belt and Road Portal 2015).

Tarihi İpek Yolu yalnızca ticari bir güzergah olarak kalmadığı gibi, BKBY de yalnızca ticari bir proje olmanın ötesinde, ülkeler arasında siyasi güveni artırmayı, kültürel etkileşimi güçlendirmeyi ve bölgesel bütünleşmeyi sağlamayı amaçlamaktadır. Ayrıca, Çin'in bu girişim ile uluslararası sermaye piyasaları ve para birimlerinin entegrasyonunu teşvik etmeyi de hedeflediği söylenebilir (Ateş 2023, s. 39). BKBY kapsamında kültürel ve sanatsal değişimler ile öğrenci değişim programları gibi faaliyetler de yer almakta; bunun yanında, "Bilgi İpek Yolu" veya "Dijital İpek Yolu" olarak adlandırılan

dijital ekonomi, e-ticaret, fiber optik altyapı, akıllı şehirler ve bilim-teknoloji parkları gibi unsurlar da projenin bir parçası olarak öne çıkmaktadır (Güner 2018, s. 121). Ayrıca, yayınlanan resmi belgelerde çevresel sürdürülebilirlik amacıyla "Yeşil İpek Yolu" kavramı kullanılmakta ve bu bağlamda, girişim kapsamındaki yatırımların çevreye duyarlı bir şekilde gerçekleştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Belt and Road Portal 2015).

Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarındaki devletler arasında iş birliğini ve ulaşım bağlantısını geliştirmeyi amaçlayan bu geniş kapsamlı kalkınma ve ticaret projesi, Çinli yetkililer tarafından "Yüzyılın Projesi" olarak adlandırılmaktadır. BKBY, başlangıçta Çin'den başlayarak Asya, Avrupa ve Afrika'yı birbirine bağlamayı hedeflerken, zamanla yeni bölgeleri ve projeleri kapsayacak şekilde genişlemiştir. Proje, kara yolları, deniz yolları, havacılık, denizcilik, limanlar, demir yolları, enerji nakil hatları ve fiber optik altyapılar gibi çeşitli alanlarda iş birliğini teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, güzergah boyunca karayolu, deniz yolu, demir yolu, liman ve havalimanı yatırımlarının yanı sıra ekonomi ve sanayi bölgeleri oluşturulması hedeflenmektedir. (Akdağ 2019, s. 74).

Başlangıçta Tarihi İpek Yolu'nu canlandırma amacı taşıyan BKBY projesi, zamanla küresel ölçekte bir ağ yapısına dönüşmüştür. İlk olarak bölgesel bir odakla başlayan girişim, farklı kıtalardan devletlerin katılımıyla genişleyerek, neredeyse tüm dünyayı kapsayan bir ekonomik, ticari ve altyapı ağına dönüşmüştür. Bugün BKBY'ye 138 devlet dahil olmuş durumdadır; bunlardan 43'ü Asya, 28'i Avrupa, 39'u Afrika, 19'u Güney Amerika ve 9'u Okyanusya'da yer almaktadır. BKBY'ye katılan bu ülkelerin toplam nüfusu yaklaşık 4,5 milyar olup, dünya nüfusunun %60'ını oluşturmaktadır. Bu ülkelerin toplam GSYİH'si ise yaklaşık 32 trilyon dolar olup, dünya GSYİH'sinin %37,32'sine denk gelmektedir (HKTDC).

BKBY girişimi, resmi söylemde Tarihi İpek Yolu'nu yeniden canlandırmanın ötesinde, daha geniş bir coğrafyanın bu projeden yararlanabilmesi amacıyla tüm devletler ile bölgesel ve uluslararası örgütlerin katılımına açık; farklı kültürler ve kalkınma yaklaşımlarına saygılı bir iş birliği platformu oluşturmayı hedefleyen kapsamlı bir proje olarak tanımlanmaktadır. Bu girişim, Çin'in dış politikasında benimsediği beş temel ilkedenden—devletlerin toprak bütünlüğü ve egemenliğine saygı, karşılıklı saldırmazlık, iç işlerine müdahale etmeme, karşılıklı fayda ve eşitlik—kaynaklanan "barışçıl kalkınma" yaklaşımını güçlendirmektedir. BKBY, taraf devletlerin ortak çıkarlarını gözetken ve karşılıklı fayda ilkesine dayanan bir çerçevede, bu devletlerin menfaatlerine uyum sağlayarak en geniş ortak paydanın oluşturulmasını hedeflemektedir. Ortak payda arayışına odaklanan BKBY girişimi, geleceği şekillendirmeyi amaçlayan uyumlu ve güvenli bir iş birliği modeli olarak değerlendirilmektedir. Çatışmayı önlemeye ve diyalogu teşvik etmeye odaklanan bu girişim, geleneksel müttefiklik yerine ortaklık temelli bir iş birliği anlayışını benimsemektedir. Bu yaklaşım, uluslararası ilişkileri yeniden tanımlamayı ve Çin'in, BKBY aracılığıyla yalnızca ekonomik iş birliğini değil, uluslararası sistemde bir dönüşüm sağlamayı amaçladığını göstermektedir.

Çin'in uluslararası sistemi dönüştürme isteği çerçevesinde "ortak kadere sahip topluluk" ve "ortak çıkar topluluğu" kavramlarına vurgu yaptığı görülmektedir. Aktaş ve Palabıyık, yaptıkları çalışmada Çin'in ortak çıkara ve kadere sahip bir topluluk oluşturmayı amaçladığını, BKBY girişiminin de bu hedef doğrultusunda olduğunu belirtmişlerdir (Aktaş & Palabıyık 2024, s. 15). Bu bağlamda, tüm devletlerin aynı amaca yönelik birleştiği ve mevcut uluslararası sistem içinde daha fazla gelişmeyi hedefleyen devletlerin ortak çıkarlar doğrultusunda hareket ettikleri ifade edilmektedir. Çin, bu söylemi kullanarak BKBY girişimini tüm insanlığa hizmet eden bir proje olarak sunmakta ve böylece girişime meşruiyet kazandırmaya çalışmaktadır. BKBY ile ilgili yapılan açıklamalarda sıkça vurgulanan "kader" ve "çıkara" kavramlarının, yeni bir uluslararası sistemin şekillendirilmesinde önemli bir etkiye sahip olabileceği ifade edilmektedir (Çin Halk Cumhuriyeti Büyükelçiliği 2014).

BKBY girişimi, Çin Devlet Başkanı Xi Jinping'in "Çin Rüyası" kavramı ile de doğrudan ilişkilidir. Xi Jinping, Çin Rüyası'nı, "Çin ekonomisinin, 30 yıl önce başlatılan dışa açılım politikası ile hızlı bir büyüme sürecine girmesi; Çin'in demokratik, müreffeh, güçlü, kültürel açıdan gelişmiş ve uyumlu bir modern sosyalist devlet olma yolunda ilerlemesi, bu yolla Çin halkının yeniden dirilişinin sağlanması" şeklinde tanımlamaktadır (Xi Jinping 2013b). Ulusal Halk Kongresi Daimi Komitesi Başkanı Zhang Dejiang, 18 Mayıs 2016 tarihinde Hong Kong'da düzenlenen Kuşak ve Yol Zirvesi'nde yaptığı konuşmada BKBY'nin, Çin'in yeni tarihsel koşullarda açılımını sürdürmek adına büyük bir adım olduğunu ifade etmiştir. Hang, Çin'in gelişimi ile girişimin güzergahındaki devletlerin kalkınmasının uyumlu hale getirileceğini ve bu süreçte Çin Rüyası'nın diğer toplumların hedefleriyle birleşeceğini vurgulamıştır (Dejiang, 2016). Bu bağlamda, BKBY girişimi, Çin Rüyası'nın gerçekleşmesi için önemli bir fırsat olarak görülmektedir. Gelişmekte olan devletlerin kalkınma arzusuyla Çin Rüyası'nın BKBY girişimi çerçevesinde ilişkilendirildiği, dolayısıyla BKBY girişiminin Çin Rüyası ile diğer devletlerin hedeflerini birleştiren bir platform haline geldiği ileri sürülebilir. "Çin Rüyası" kavramı, günümüzde "Amerikan Rüyası"na alternatif bir söylem olarak kabul edilmektedir.

BKBY girişiminin tanıtıldığı tarihten itibaren hem kapsamı hem bölgesel etkisi hem de uzun vadeli hedefleri göz önünde bulundurulduğunda, Çin'in dış politikasının önemli bir unsuru olarak kabul edilmelidir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ABD tarafından kurulan uluslararası sistemin yerine, daha adil ve karşılıklı ortaklık temeline dayalı bir uluslararası düzenin tesisini amaçlayan BKBY girişimi, stratejik bir hamle olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca, Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle şekillenen tek kutuplu uluslararası sistem yerine daha dengeli, çok kutuplu bir yapının oluşturulması yönünde atılan bir adım olarak da nitelendirilmektedir. Tüm bu boyutlarıyla değerlendirildiğinde BKBY, sadece ekonomik öncelikleri olan bir proje olarak değil Ghiasy ve Zhou'nun (2023) tabiriyle güvenlik ve jeopolitik boyutları da olan çok katmanlı bir girişim olarak görülmeli ve bölgesel ve küresel dinamikleri etkileyecek bir girişim olarak analiz edilmelidir.

5. Sonuç

Xi Jinping'in "Bir Kuşak Bir Yol" (BKBY) girişimi, Orta Asya'nın jeopolitik önemini ve ekonomik potansiyelini vurgulayarak, Çin'in bu bölgedeki devletlerle ilişkilerini derinleştirmeyi, bölgenin altyapısını geliştirmeyi ve ticareti artırarak ekonomik entegrasyonu sağlamayı amaçlamaktadır. Orta Asya'nın sahip olduğu enerji kaynakları ve stratejik konumu, BKBY girişiminin merkezinde yer almakta olup, bu doğrultuda Çin'in, bölgenin kalkınmasında önemli bir rol üstlendiği görülmektedir.

Çin dış politikasında büyük ölçekli altyapı projeleri ve bağlantı yatırımları temel bir odak olarak öne çıkmaktadır. Demiryolları, karayolları, havaalanları, limanlar ve enerji boru hatları gibi projelerle bölgenin ticaret yollarının geliştirilmesi ve ekonomik büyümenin sağlanması hedeflenmektedir. Enerji iş birliği bağlamında Çin, enerji kaynaklarını güvence altına almayı ve bu kaynakların tedarikini sağlamayı amaçlamaktadır. Bu çerçevede BKBY girişimi ile Çin enerji ithalatını çeşitlendirme ve enerji güvenliğini artırma yönünde stratejik projeler geliştirmekte ve ekonomik büyümesinde sürdürülebilir bir enerji altyapısı oluşturmayı hedeflemektedir.

BKBY girişimi, ekonomik iş birliği ve ticaretin artırılmasını temel hedefleri arasında bulundurmaktadır. Bu bağlamda Çin, yatırım teşvikleri, serbest ticaret anlaşmaları ve sınır ötesi ticaret kolaylıkları ile bölgesel ekonomik bütünleşmeyi teşvik etmektedir. Aynı zamanda BKBY çerçevesinde Çin, bölge devletleriyle stratejik iş birliğini güçlendirmekte ve diplomatik ilişkilerini derinleştirmektedir. "Kazan-kazan" ilkesi doğrultusunda Çin, bölge ülkeleriyle ilişkilerini geliştirerek bölgesel ve uluslararası konularda ortak hareket etmeyi amaçlamaktadır. Bu proje yalnızca askeri, ekonomik ve ticari alanlarla sınırlı kalmayıp kültürel iş birliğini de kapsamaktadır. Kültürel değişim, öğrenci değişim programları, eğitim bursları ve insani ilişkiler gibi faaliyetler yoluyla bölge devletleriyle karşılıklı anlayışın artırılması ve iş birliğinin her alanda derinleştirilmesi Çin'in uluslararası amaçlarından bir diğeridir.

Ancak, BKBY'nin bu geniş kapsamlı hedefleri, Çin'in ekonomik gücünü kullanarak, ikili ilişkilerde bulunduğu az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere verdiği krediler aracılığıyla bu ülkeleri aşırı borçlandırdığı ve borçlarını geri ödeyemeyecek duruma getirdiği gerekçesiyle eleştirilmektedir (Akpaninye, 2019). Bu eleştiriler doğrultusunda, bazı gözlemciler borçlu devletlerin finansal yüklerini hafifletme ya da borçlarını kapatma amacıyla önemli tavizler vermek zorunda kalmasının, Çin'in bu ülkelerdeki nüfuzunu artırma stratejisine hizmet ettiğini ileri sürmektedir. Bu bağlamda, Çin, borç diplomasisi aracılığıyla, BKBY'ye dahil olan ülkelere altyapı ve üstyapı yatırımları için finansal destek sağlayarak, ekonomik gücünü bir siyasi araç olarak kullanmakta ve bu ülkeler üzerinde nüfuz elde etmektedir.

Çin, bu stratejiyle uluslararası sistemdeki konumunu güçlendirmeyi ve BKBY kapsamındaki projelerini güvence altına almayı amaçlamaktadır. Özellikle borçlarını ödeyemeyen ülkelerin havaalanı, liman ve telekomünikasyon gibi stratejik varlıklarına uzun vadeli kiralama ya da doğrudan el koyma yoluyla erişim sağlaması, Çin'in bu ülkelerdeki etkisini artırdığı şeklinde yorumlanmaktadır (Shattuck, 2018: 8-9). Sadece bir çeşit borç tuzağı diplomasisi yaratmaya çalıştığı için değil aynı zamanda projelerin sürdürüldüğü yerel ölçekteki faaliyetlerin çıktısının yerel ekonomiler açısından sınırlı olabileceği ve genel anlamda projenin finansman modellerinin de sürdürülebilirlik açısından sorunlar doğurabileceği ileri sürülmektedir (Small, 2018). BKBY'ye yönelik bu eleştirilerin giderilmesi adına, Çin'in somut adımlar attığını – en azından şeffaf bir iletişim kanalı oluşturmak veya projelere yerel katılımı artırmak gibi – söylemek zor (Jones ve Jingha 2023). Benzer şekilde, Liu ve Dunford (2023) de BKBY'nin en temel eksikliğinin, projenin az gelişmiş ülkeler için yarattığı borçlanma riski kadar, planlama ve izleme açısından iletişim eksikliği barındırması olduğunu belirtmektedir.

Bu eleştiriler ışığında, BKBY girişimi gelişmekte olan ülkelere yapılan yatırımlarla ekonomik katkıda bulunurken, BKBY'ye şüpheyle yaklaşanlar Çin'in sürdürülemez borç yükümlülükleri yarattığını ve çeşitli tavizler elde etmek için fırsatlar sunduğunu öne sürmektedir. Bazı uzmanlar ayrıca BKBY girişiminin, Çin ile projelerde iş birliği yapan çok taraflı finansal kuruluşların rolünü ve ilkelerini zayıflattığını ve Çin'in bu kuruluşlarda liderlik rolü üstlenmemesi gerektiğini ileri sürmektedir (Sutter, vd., 2024). Bu bağlamda Çin'in BKBY'yi güvenilir bir çok taraflı girişim olarak sunmakta başarılı olduğu söylenemez. Çin'in, BKBY'nin yalnızca kendi yararına olmayacağı konusunda uluslararası kamuoyunu ikna etmesi

büyük önem taşımaktadır. Sonuç olarak, Çin'in küresel güç olma arzusunun en somut göstergelerinden biri olarak değerlendirilen BKBY, tamamlanana dek Çin'in uluslararası etki alanını genişleterek güç dengelerini kendi lehine dönüştürmeyi ve Batı merkezli küresel jeopolitik ve jeostratejik düzende büyük güçlerin etkisini sınırlamayı hedeflemektedir.

Kaynakça

- Ablet, A. (2022). *Çin'in Bir Kuşak Bir Yol Projesi: Barışçıl Yükseliş Mi Hegemonik Rekabet Mi?*. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi
- Akdağ, Z. (2019). Türkiye-Çin İlişkilerinde Kuşak ve Yol Girişimi'nin Önemi. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 9, Sayı 1.
- Akkaya, M. Sena (2023). *Bir Kuşak Bir Yol Projesi Kapsamında Türkiye'nin Rolü*. Beykoz Üniversitesi, Lisansüstü Programlar Enstitüsü.
- Akpaninyie, M. (2019). China's 'Debt Diplomacy' Is a Misnomer. Call It 'Crony Diplomacy., The Diplomat, <https://thediplomat.com/2019/03/chinas-debt-diplomacy-is-a-misnomer-call-it-crony-diplomacy/>
- Aktaş, A. B., & Palabıyık, M. S. (2024). Söylemsel Bir İnşa Olarak Kuşak Ve Yol Girişimi: Eleştirel Jeopolitik Bir Analiz. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (60), 1-21. <https://doi.org/10.30794/pausbed.1274883>.
- Ateş, E. (2023). *Bir Kuşak Bir Yol Projesi Ve Türkiye'nin Dış Ticaretine Etkileri*. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Programı.
- Belt And Road Portal, (2015) Vision And Actions On Jointly Building Silk Road Economic Belt And 21st-Century Maritime Silk Road. National Development and Reform Commission- NRDC, <https://eng.yidaiyilu.gov.cn/p/1084.html>. (Erişim Tarihi: 10.09.2024)
- Bilgiç Alparslan, İ. (2013). Bir Bölgesel Kalkınma Hikayesi: Batı Çin, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, https://www.tepav.org.tr/upload/files/1358438573-4.Bir_Bolgesel_Kalkinma_Hikayesi___Bati_Cin.pdf. (Erişim Tarihi: 17.10.2024)
- Cia, P. (2017). Understanding China's Belt and Road Initiative LowyInstituteForInternationalPolicy, <https://www.lowyinstitute.org/publications/understanding-china-s-belt-Road-initiative>. (Erişim Tarihi: 05.10.2024)
- Clarke, Michael. (2020). The Belt and Road Initiative: China's New Grand Strategy?. *Strategic Analysis*, 44(3).
- Çalışkan, E. & Aras, İ. (2020). Xi Jinping Döneminde Hong Kong Protestoları: Şemsiye Hareketi ve 2019 Protestoları Üzerine Bir Karşılaştırma. *Güvenlik Çalışmaları Dergisi*, Cilt 22, Sayı 2.
- Çin Halk Cumhuriyeti Büyükelçiliği, (2014). "İpek Yolu Ekonomik Kuşağı" ve "21. Yüzyıl Deniz Üzerinden İpek Yolu" Stratejileri Çin-Türkiye iş birliğine yeni fırsatları getirecek, http://tr.china-embassy.gov.cn/tur/ztgx/201410/t20141017_9619081.html. (Erişim Tarihi: 17.10.2024)
- Deijang, Z. (2016). Opening speech at the Belt and Road Summit in Hong Kong, Belt and Road Initiative Hong Kong, https://www.beltandRoad.gov.hk/important-speeches_20160518.htm. (09.10.2024)
- Doğan, F., & Nebican, N. (2024). Xi Jinping Dönemi Çin'in Latin Amerika Politikası. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26(1), 321-339. <https://doi.org/10.16953/deusosbil.138496>
- Duggan, N., Gottwald, J. C., & Bersick, S. (2024). Still a Work in Progress: the Ongoing Evolution of the Role Conception Underlying China's Belt and Road Initiative. *Area Development and Policy*, 9(3), 385-406.
- Ercilasun, K. (2013). Çin'de Yeni Slogan: Çin'in Rüyası. 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü, <https://21yyte.org/tr/merkezler/bolgesel-arastirma-merkezleri/asya-pasifik-arastirmalari-merkezi/cinde-yeni-slogan-cin-ruyasi>. (Erişim Tarihi: 01.10.2024)
- Ergünsü, U. (2022). İpek Yolu'nun Yeniden Canlandırılması ve Türkiye - Çin Halk Cumhuriyeti İşbirliğine Etkileri. *TYB Akademi Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 20, Sayı 20.

- Forbes, (2018) The World's Most Powerful People'. <https://www.forbes.com/powerful-people/list/#tab:overall>. (Erişim Tarihi:01.10.2024)
- Ghiasi, Richard & Zhou, Jiayi. (2023). The Security Dimensions of the Belt and Road Initiative. *International Security*.
- Güner, B. (2018). OBOR Girişimi'nin Coğrafyası. *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı 37.
- HKTDC, "Featured -Beltand Road Initiative - Country Profiles", <https://research.hktdc.com/en/featured/belt-and-Road/country-profiles>. (Erişim Tarihi: 10.10.2024)
- Jones, Lee & Zeng, Jinghan. (2023). Understanding China's Belt and Road Initiative: A Critical Assessment. *Review of International Political Economy*.
- Jung, H. Shen & Chen, J. Lung (2019). Impact of the U.S. Indo-Pacific Strategy and Pivot to Asia and China's Belt and Road Initiative on Sino-US Political and Economic Relations. *International Business Research*, Cilt 12, Sayı 6.
- Karen M. Sutter, vd., (2024) China's One Belt, One Road Initiative: Economic Issues. CRS Report, <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF11735>. (Erişim Tarihi: 01.11.2024)
- Karluk, A. Celil (2017). Çin'in Yeni İpek Yolu Projesi ve Gerekçeleri Üzerine. *Denge Dergisi*, Sayı 2.
- Keyvan, Z. (2022). Başlangıçtan Günümüze Çin Dış Politikasının Dönüşümü: Büyük Ülke Diplomasisi. *Liberal Düşünce Dergisi*, Sayı 106.
- Liu, Weidong & Dunford, Michael. (2023). Belt and Road Economics: Development Impact and Debt Sustainability. *Economic Geography*.
- Rolland, N. (2017). China's Belt and Road Initiative: Underwhelming or Game-Changer?. *The Washington Quarterly*, Cilt 40, Sayı 1.
- Shattuck, T. (2018). How China Dictates The Rules of the Game, Foreign Policy Research Institute, <https://www.fpri.org/wp-content/uploads/2018/07/howchinadictatesthegame.pdf>. (Erişim Tarihi: 10.10.2024)
- Small, Andrew. (2018). The Backlash to Belt and Road. *Foreign Affairs*. 16.02.2018.
- Şener, U., & Sugözü, İ. H. (2022). Orta Asya'da Yeni Bir Hegemonya Denemesi: Çin'in Bir Kuşak Bir Yol (OBOR/BRI) Projesi. *İktisadi ve İdari Yaklaşımlar Dergisi*, 4(2), 1-14. <https://doi.org/10.47138/jeaa.1181911>
- TIME, (2022). The 100 Most Influential People of 2022, <https://time.com/collection/100-most-influential-people-2022/6177685/xi-jinping-leaders/> (Erişim Tarihi: 12.10.2024)
- Tüter, M. (2018). *Çin Gücü Statükoya Karşı Yeni Güç Arayışlar*. Kopernik Kitap.
- Wang, Yiwei. (2019). *The Belt and Road Initiative: What Will China Offer the World in Its Rise*. Beijing: New World Press.
- XiJinping, (2013a) Promote Friendship Between Our People and Work Together to Build a Bright Future Consulate-General of The People's Republic of China In Toronto. http://toronto.chinaconsulate.gov.cn/eng/zgxw/201309/t20130918_7095551.html. (Erişim Tarihi: 12.10.2024)
- XiJinping, (2013b). Speech by Chinese President XiJinping to Indonesian Parliament. ASEAN-ChinaCentre, http://www.asean-china-center.org/english/201310/03/c_133062675.html. (Erişim Tarihi: 07.09.2024)
- Yıldız, Ç. (2019). *Bir Kuşak Bir Yol Girişimi ve Çin-Orta Doğu Enerji İlişkileri*. Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yiğenoğlu, K. (2018). Çin'in 'Tek Kuşak Tek Yol' Projesi ve Asya Altyapı Yatırım Bankası. *Yönetim Ekonomi Edebiyat İslami Ve Politik Bilimler Dergisi*, Cilt 3, Sayı 1.